

О ИЗДАЊУ „БЕОГРАДСКОГ ПАРИМЕЈНИКА“

У оквиру дугорочног научноистраживачког пројекта „Опис ћирилских рукописа у бившој Југославији и српских у иностранству“, који се остварује у Археографском одељењу Народне библиотеке Србије (Београд), појавила се из штампе књига *Београдски паримејник* чији је аутор Биљана Јовановић-Стипчевић, дугогодишњи археограф-саветник поменутог Одељења и данас познати проучавалац старих српских књижевних дела.¹ Ова књига има 495 страна, великог је формата, и састоји се од следећих делова: предговор, прилози I, *Београдски паримејник* и критички апарат и прилози II.

Рукописна књига *Београдски паримејник*, настала у првој четвртини XIII века, и то свакако у јужној Србији негде на терену између Косова и Метохије и планине Риле у данашњој западној Бугарској – једна је од ретких оваквих српских књига чија нам је ближа историја позната. Заједно са више српских рукописних књига, које су припадале старој Народној библиотеци, евакуисана је и она из Београда, приликом повлачења српске војске 1915. године. Све оне, заједно са другим драгоценостима, нашле су се тада, у вихору I светског рата, на железничкој станици у Нишу где су нестале. Међу њима је била и књига *Београдски паримејник*. Више деценија, после тога, о овим књигама се ништа није знало. Захваљујући холандском слависти проф. др Кристијану Алфонсуу ван ден Берку, десет српских рукописних књига, а међу њима

и *Београдски паримејник*, откривене су у Немачкој. Тадашња Влада Србије откупила је те књиге и вратила их у београдску Народну библиотеку, где се и данас налазе; у овоме су непосредно учествовали и наши академици Дејан Медаковић и Димитрије Богдановић.²

Београдски паримејник, најстарија српска рукописна књига од оних које се чувају данас у Народној библиотеци Србије, садржи *паримије* (грчки: *прича, пословица, реч*), тј. изабране одломке из двадесетак њига *Старога* а само из две књиге *Новога завета*. Сматра се да је словенски превод *Паримејника* са грчког језика сачинио старији брат Тирилов, Методије са групом сарадника, и то за време свога боравка у Моравској (друга половина IX века). Делови *Паримејника*, као богослужбене књиге, читали су се на вечерњој служби уочи свих празника а такође и на јутарњој служби за време Великопосног циклуса. Словенски превод са грчког *Паримејника* узима се да је старији од превода пуног текста *Библије*, и врло је важна књига за проучавање њене старословенске подлоге у појединим словенским срединама.

Београдски паримејник, који је писан српскословенским језиком, данас има сачуваних 108 рукописних листова „од којих су многи оштећени и обухватају мање од 40% некадашње целине, али су на њима ипак сачуване осамдесет две минијатуре (иницијали) и четири заставице“ (Б. Јовановић-Стипчевић, стр. 9). Издање ове књиге, које је приредила Биљана Јовановић-Стипчевић и које је пред нама, сачињено је по строгим научним принципима. Донет је интегрални текст, и то двостубачно, како је дат у рукопису, са оригиналном поделом на редове, као и са извршеном интерпункцијом. Ово издање је добро припремљено и ми њиме обогаћујемо своја досадашња знања о старој српској рукописној књижевности, поготово о оној с почетка XIII века. Ово издање ће врло корисно служити будућим истраживачима, домаћим и страним, различитог научног профила: историчарима старе српске литературе, проучаваоцима старог српског књижевног језика (тј. српскословенског или српске редакције старословенског језика), проучаваоцима старих српских богослужбених књига, поготово *Библије*, и др. Приређивач овог издања, Биљана Јовановић-Стипчевић, уложила је пуно труда да сачини ову књигу којом је наша наука и култура добила много.

НАПОМЕНЕ

- ¹ У досадашњем раду сарадници Археографског одељења Народне библиотеке у Београду објавили су много самосталних радова. Поред тога, публиковали су или приредили за штампу више књига од којих овде помињемо следеће.
- 1) Владимир Мошин, Ћирилски рукописи у Повијесном музеју Хрватске. Копитарјева збирка и Цојсов ћирилички одломак у Љубљани. – Београд (Народна библиотека СР Србије и Српска књижевна задруга), 1971, стр. V-VIII + 1-206. Палеографски албум, 1971, 136 табли + 66 табли.
 - 2) Ирена Грицкат, Актуелни језички и текстолошки проблеми у старим ћирилским споменицима. – Београд (Народна библиотека Србије), 1972.
 - 3) Ирена Грицкат, Студије из историје српскохрватског језика. – Београд (Народна библиотека Србије), 1975.
 - 4) Димитрије Богдановић, Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара. – Београд, (Српска академија наука и уметности и Народна библиотека СР Србије), 1978, стр. 1-273, 291-321 (од 277-288. стране долази део: Старе штампане књиге манастира Хиландара од Д. Медаковића). Палеографски албум, 1978, стр. 16 + 250 табли.
 - 5) Димитрие Богданович, Боряна Велчева, Александър Наумов, Болгарский апостол XIII века: рукописа Дечани-Црколез 2. Исследование и микрокарточное воспроизведение рукописи. – София (Международный информационный центр об источниках по истории Балкан и Средиземноморья), 1980 стр. 151.
 - 6) Димитрије Богдановић, Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI-XVII век). – Београд (Српска академија наука и уметности), 1982, стр IX-X, 1-289.
 - 7) M. Matejić and D. Bogdanović, Slavic Codices of the Great Lavra Monastery. A. Description. – Sofia, 1989, XV + 595.
 - 8) Надежда Р. Синдик, Мирослава Гроздановић-Пајић, Катарина Мано-Зиси, Опис рукописа и старих штампаних књига Библиотеке Српске православне епархије будимске у Сентандреји. – Београд (Народна библиотека Србије) – Нови Сад (Библиотека Матице српске), 1991, стр. 409.
 - 9) Надежда Р. Синдик, Студенички типик. Цароставник манастира Студенице. – Београд (Народна библиотека Србије. Завод за уџбенике и наставна средства), 1992, стр. 418 + 11 факсимила.
 - 10) Надежда Р. Синдик, Смерни свештеник мних Макарије от Чернице Гори. – Подгорица (Одбор за обележавање 500 година прве штампане ћириличке књиге на словенском југу), 1995, стр. 87.
 - 11) Album des filigranes. I. Agneau pascal. Par Vladimir Mošin et Mira Grozdanović-Pajić. – Edition „Prosveta“ Belgrade, 1967, стр. 62 + I-LVI.
 - 12) Љупка Василев, Мирослава Гроздановић-Пајић, Филигранолошки опис и албум грчких рукописа XIV века Центра за словенско-византијска проучавања „Проф. Иван Дујчев“. I. – Софија (Универзитетско издање „Св. Климент Охридски“ и Народна библиотека Србије), Софија, 2004. стр. 337.
 - 13) Мирослава Гроздановић-Пајић и Радоман Станковић, Рукописне књиге манастира Високи Дечани. Водени знаци и датирање. – Београд (Народна библиотека Србије), 1995, стр. 202.
 - 14) Љубица Штавланин-Ђорђевић, Мирослава Гроздановић-Пајић, Луција Цернић, Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије. – Београд, 1986, књ. I, стр. 470.

- 15) Законоправило светога Саве. 1. Приредили и превели Миодраг М. Петровић и Љубица Штавланин-Ђорђевић. – Београд (Историјски институт), 2005, стр. LII + 729 + 11 снимака.
- 16) Петар Момировић и Љупка Васиљев, Тирилске рукописне књиге Цетињског манастира. XVII-XVIII вијек. – Цетиње, 1991, стр. 359.
- 17) Катарина Мано-Зиси, Рујанско четворојевањђеље. – Београд (Републички завод за међународну научну, просветну, културну и техничку сарадњу СР Србије и Народна библиотека Србије), 1987, стр. 600 + XXXIX (приредила Катарина Мано-Зиси заједно са Ј. Чурчићем).
- 18) Молитвеник Ђурђа Црнојевића 1495/96. – Подгорица – Цетиње (Фототипска издања, књига 17. Одбор за обиљежавање 500 година прве штампане ћириличке књиге на словенском југу, Подгорица. Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица. Централна народна библиотека Републике Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, Цетиње), 1993, стр. 232 + додатак уз факсимил: проф. др Е. Љ. Немировски, Молитвеник (Требник) Ђурђа Црнојевића, и Катарина Мано Зиси, Издање Молитвеника Ђурђа Црнојевића, стр. 3-339. Приредила Катарина Мано-Зиси.
- 19) Београдско четворојевањђеље 1552. – Београд (Народна библиотека Србије, Ветеринарска комора Србије. Графопап), 2000, стр. 212' + III-XIX. Приредила и поговор написала Катарина Мано-Зиси.
- 20) Радоман Станковић, Рукописне књиге манастира Свете Тројице код Пљеваља. Водени знаци и датирање. – Београд (Народна библиотека Србије), 2003, стр. 230.
- 21) Радоман Станковић, Рукописне књиге Музеја Српске православне цркве у Београду. Водени знаци и датирање. – Београд (Народна библиотека Србије), 2003, стр. 442.
- 22) Радоман Станковић, Филигранолошки опис и албум грчких рукописа XV-XIX века Центра за словенско-византијска проучавања „Проф. Иван Дуйчев“. – Софија (Универзитетско издање „Св. Климент Охридски“ и Народна библиотека Србије), 2006, стр. 497.
- 23) Хиландарски медицински кодекс № 517. Превод. Приредио и уводну студију написао Реља В. Катич. – Београд, 1989. Транскрипција српскословенског текста и превод: Љубомир Котарчић и Младен Миливојевић; стр. 507.
- 24) Јасмина Недељковић, Говор Пирота у XVIII веку. – Београд (Народна библиотека Србије. Музеј Понишавља, Пирот. Народна библиотека, Пирот. Јасмина Недељковић, Београд), 2004, стр. 417 са пет прилога и једном сликом).
- 25) Александар Младеновић, Прота Матија Ненадовић. Целокупна дела. Свеска 1: Мемоари. (Рукопис). Приредио Александар Младеновић. – Београд (Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Критичка издања српских писаца IV), 1988, стр. 345.
- 26) Александар Младеновић, Прота Матија Ненадовић, Мемоари. Рукопис. Фототипско издање. Приредио и поговор написао Александар Младеновић. – Београд (Народна библиотека Србије и Архив Србије), 1988, стр. 198.
- 27) Александар Младеновић, Повеље кнеза Лазара. Текст. Коментари. Снимци. – Београд (Чигоја штампа). 2003, стр. 365.
- 28) Александар Младеновић, Повеље и писма деспота Стефана. Текст. Коментари. Снимци. – Београд (Чигоја штампа), 2007, стр. 511.
- ² Уп. Д. Медаковић, Враћање српских средњовековних рукописа из Немачке. – Библиотекар, Београд, 1970, књ. 4, 309-311; Д. Медаковић, Professor du Christian Alfonsus van den Berk. 31. I 1911 – 30. I 1979. – Археографски прилози, Београд, 1979, књ. I, 257-258.